

MIT TANULHATUNK AZ ÉSZAKIAKTÓL?¹

Az elmúlt években sok országban merült fel a kérdés, hogy hogyan lehetne felszámolni a kapitalista gazdasági rend ellentmondásait, úgymint a jövedelmi egyenlőtlenségek nagymértékű megnövekedése, a hagyományos középosztály meggyengülése, vagy éppen a környezeti problémák. Ezen kérdésekre keresve a választ több országban – leginkább a politikai baloldalo – az északi modellben keresik a megoldást. De mi is az északi modell? Szocializmus vagy emberarcú kapitalizmus? Simonyi András, Magyarország korábbi washingtoni nagykövete, jelenleg a George Washington University oktatója próbál ezekre a kérdésekre választ adni leginkább az amerikaiak szemszögéből, ahol sokan még mindig a meritokrácia végét látják. Simonyi cikkének eredeti címe “What the Nordics can teach us”, a The Hill-ben jelent meg 2018 októberében. Az alábbiakban ezt a cikket fogom összefoglalni. (sz. megj.: The Hill az Amerikai Kongresszus napilapja.)

Simonyi András legutóbbi 5-ből 4 skandináv államot érintő utazása során furcsa kettőséget figyelt meg az északiakon. Egyrészt az önmagukban való kételkedést (self doubt), másrészt a felsőbbrendűség-érzést (superiority). Az elsőt annak tudja be, hogy a modern demokratikus társadalmak hirtelen veszélyben érzik mindazt, amit elértek az elmúlt 70 évben. Az utóbbit pedig talán annak a globális hullámnak, amely az északi társadalmakat övezi, és amelyben szocialista utópiaként tekintenek rájuk.

A félelemeik/kételyeik ambiciózus tervekkel és erőfeszítésekkel vegyülnek, önmaguk és talán a világ megmentése érdekében. Az északiak gondolkodása a pragmatizmusban, demokráciában és a „puha” kapitalizmusban (capitalism-light) gyökerezik, állapítja meg Simonyi András.

Sokan temetik az északi modellt az elmúlt időszak válságaira hivatkozva, de a Simonyi szerint az északi szellem még mindig él, hiszen az északiak harcosok és igazán értenek a túléléshez. Az persze nem igaz, hogy nincsenek problémáik. Az emberek, akikkel lehetősége volt beszélni, úgy látják „Nekünk is vannak kihívásaink és minden, amit meg tudunk tenni, az az, hogy következő generációkba - és talán másokba is - beleneveljük a vágyat és ambíciót, azon megoldások megtalálására, amelyek nem építik le a demokratikus életünket és amelyekkel mi szerényen hozzá tudunk járulni a Föld jólétéhez”. Simonyi András szerint ezen szavak bár meglehetősen ambiciózusak, mégis őszinték, az emberek őszintén hiszik, hogy felül tudnak kerekedni a kétségbeesés és a szélsőségek jelenlegi hullámán.

Ezen országokba érkezve leginkább szembetűnő a rend, a közvetlen környezettel való törődés és az okos megoldások. Nem a hivalkodó gazdaságukat fejezik ki az ápolat környezettel és a jól tervezett városokkal, hanem az egymásra való odafigyelés/törődés szelleme nyilvánul meg a városok fejlesztésében is.

Az északi országok USA-val való kapcsolatát a szerző erősnek és megbonthatatatlannak tartja. Bár Svédország és Finnország elszalasztotta a lehetőségét annak, hogy NATO tagállamok lehessenek, ugyanakkor felismerték, hogy a fejlődésükhöz szükséges szabadságot és biztonságot az USA-nak köszönhetik.

¹ The views expressed by contributors are their own and not the view of The Hill

Látogatásai során Simonyi azt tapasztalta, hogy sok északi nem érti, mi történik az amerikai belpolitikában, félnek a megosztottságtól, a polarizációtól és a belső harcoktól, de azt beismerik, hogy nincs alternatívája az északi-amerikai kapcsolatoknak. A szerző hízgelgően a „liberális demokrácia őssejteinek” (“the stem cells of liberal democracies,”) nevezi őket, szerinte ez az a pillanat, amikor valamit visszaadhatnak Amerikának és fontos részei lehetnek az Egyesült Államok jövőjéről szóló vitának.

Konklúziót vonva megállapítja, hogy az északiak erős kapcsolatra vágynak az USA-val és az Észak-atlanti Együttműködés láthatóbb szereplőivé szeretnének válni, melynek eszköze egy erősebb belső együttműködés az 5 ország és a Baltikum között (egységes Nordic Brand). Az amerikai kapcsolat feladata kettős: egyrészt segíteni, hogy megszabaduljanak a rájuk ragadt kliséktől (ők nem csupán a világ gazdag, szép gyermekei, hanem többek ennél), másrészt pedig felkarolni a fenntartható és okos megoldásaikat, illetve segíteni ezek terjesztését. Ez az USA érdeke is, hiszen egy nemzet túlélése nem pusztán a katonai erejétől vagy méretétől, hanem az alkalmazkodó képességétől is függ (ez nem az értékek és ambíciók feladását jelenti, hanem a kooperációt és az egymástól való tanulást). Ez egyben a világ érdeke is, hiszen például a globális felmelegedés elleni küzdelmet csak egy csapatként nyerhetjük meg.

„Dánia, Svédország, Norvégia, Izland és Finnország talán pont azzal a titokkal rendelkezik, amit keresünk: az északi modellel”-zárja gondolatait Simonyi András.

Baranyi Dániel²

² Budapesti Corvinus Egyetem Nemzetközi gazdaság és gazdálkodás mesterszakos hallgatója